

Asia: VN/12316/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kaivoslain muuttamisesta

Lausunnonantajilta toivotaan erityisesti vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1. Varausjärjestelmään esitetään seuraavia muutoksia:

- alueellisia rajauksia,
 - hehtaariperusteinen varausmaksu
 - varausajan lyhentäminen
 - varauspäätöksen sisällön tarkentaminen
 - varaajan velvollisuus tiedottaa varausilmoituksen jättämisestä.
- Mitä hyötyjä näet esitetyissä muutoksissa? Mitä muita muutoksia ehdotat ja miksi?

Ehdotettavat muutokset ovat lähtökohtaisesti hyviä, mutta niitä tulisi vielä täydentää ja kiristää lakimuutokseen. Lakiehdotuksen mukaan varausalue ei saisi sijaita kaivoslain 7 § ja 9 § tarkoitetuilla alueilla. Näihin pykäliin tulisi lisätä kansallispuistot, pohjavesialueet, luonnonsuojelualueet ja natura-alueet sekä niiden läheisyys.

On hyvä, että malminetsinnän varausaika lyhennetään vuoteen ja varaukselle asetetaan maksu varausalueen koon mukaan (1 euro / ha). Varauskassa voisi olla suurempi (esim. 10 euroa / ha), jolloin kaivosyritykset välttäisivät tarpeettoman suurien varausten tekemisiä. Myös varauksen jatkoajan myöntämisen suhteen tulee olla tiukkana. Varaukset vaikuttavat aina varausalueen sen hetkiseen maankäyttöön ja mahdollisesti myös kiinteistöjen arvoon.

Tiedotusvelvollisuus varauksen jättämisestä on erittäin tärkeä muutos. Asikkalan alueellakin on saatu todistaa tilannetta, jossa kaivosvaraus oli tehty huomattavan suurelle alueelle, mikä aiheutti merkittävää huolta ja jopa ahdistuneisuutta alueen asukkaissa ja maanomistajissa.

2. Onko keskeisten lakien soveltamisalojen rajat selvät: kaivoslaki, ympäristönsuojelulaki, luonnonsuojelulaki? Jos ei, miten tätä sääntelykokonaisuutta voisi mielestäsi selkeyttää?

Ennen kaivosluvan hakemista kaivoksella tulisi olla ympäristölupa tai vaihtoehtoisesti kaivoslupa ja ympäristölupa tulisi käsitellä yhteiskäsittelyssä. Näin välttyään siltä, ettei ympäristölle tärkeitä asioita jäisi luvituksessa huomioimatta.

Lain sanamuotoja tulisi tarkentaa siten, että kaivokset saisivat aiheuttaa vain vähäisiä ympäristöhaittoja. Kaivoslakiin tulee lisätä enemmän viitteitä muuhun lainsäädäntöön kuten vesilakiin ja luonnonsuojelulakiin.

3. Onko sinulla kokemuksia malminetsinnän aiheuttamista konkreettisista haitoista itsellesi, omaisuudellesi, harjoittamallesi elinkeinolle tai muutoin? Kerro niistä. Olisiko haitat voitu ehkäistä lupaehdoilla? Millaisilla?

4. Kaivoshankkeet ja niiden vaikutukset eivät aina rajaudu yhden kunnan alueelle. Nykyisin kaivoksen maankäyttö on voitu ratkaista myös maakuntakaavalla, mutta jatkossa edellytettäisiin kuntatason kaavaa, millä vahvistetaan kunnan päätösvaltaa asiassa. Mitä vaikutuksia näet nyt esitetyillä muutoksilla olevan kaavoitukseen? Mitä ratkaisuja näet kuntarajat ylittävien vaikutusten huomioimiseksi?

Kunnan päätösvalan lisääminen oikeisvaikutteisella asema- tai yleiskaavalla on hyvä muutos, joka parantaa ympäristöarvojen huomioimista, paikallisia vaikuttamismahdollisuuksia sekä kunnan päätäntävaltaa oman alueen suunnittelussa. Lupaviranomaisella ei tule olla mahdollisuutta ohittaa kaavan ohjausta ”tärkeällä yleisellä edulla” tai muulla syyllä.

Ylikunnallisten kysymysten ja yhteyksien (tie-, sähkölinja- jne.) varmistamiseksi kaivoksia koskevat kuntakaavat on syytä tehdä tiiviissä yhteistyössä maakuntakaavoituksen ja tarvittaessa myös naapurikuntien kanssa.

5. Kaivoksiin liittyy kaksi erillistä vakuutta, kaivosvakuus ja jätevakuus. Kaivoslaissa säädetään kaivosvakuudesta, jota esityksellä täsmennettäisiin. Kaivosvakuuden tulisi kattaa kaivosten sulkemistoimet, kuten rakennusten, rakennelmien, tiestön ja sähköverkon purkaminen, mikäli kaivostoiminnan harjoittaja on varaton. Lisäksi kaivosvakuutta esitettäisiin laajennettavaksi poikkeavien tilanteiden turvallisuustoimenpiteisiin ja maanomistajakorvauksiin. Jätevakuudesta säädetään ympäristönsuojelulaissa ja lisäksi ympäristöministeriössä kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä. Näetkö vakuussääntelyn kattavana vai onko vielä jokin ilmeinen aukko ja mitä se koskee?

Vakuussääntely lisääminen on tärkeää ja tulee vakuussummien suuruudesta päätettäessä tulee huomioita riittävän kattavasti kaivoksesta mahdollisesti aiheutuvat ympäristöhaitat ja se, että vakuus riittää niiden korjaamiseen. Kaivosalueiden jälkihoito ja ennallistaminen eivät saa kaatua yhteiskunnan vastuulle toiminnan loppumisen jälkeenkään vaan vakuuksien tulee olla voimassa riittävän pitkälle tulevaisuuteen.

Kaivosten pitkäaikaiset ympäristö- ja sosiaaliset vaikutukset tulee erityisesti huomioida vakuuksia määritettäessä. Riittävän suuret vakuudet lisäävät myös toimijan vastuuta olla pilaamatta ympäristöä, jotta vakuuksia ei käytetä ympäristötuhojen korjaamiseen vaan toimija voi saada ne vielä joskus takaisin.

6. Esitysluonnoksessa ehdotetaan lupamääräyksiä saamelaisten perinteisille elinkeinoille aiheutuvien haittojen vähentämiseksi (51, 52 ja 54 §). Miten arvioit esitettyjen muutosten vaikutusta?

- **ottaen huomioon saamelaisten oikeudet alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään, kulttuuriaan ja perinteisiä elinkeinojaan**
- **ottaen huomioon muut elinkeinot, kuten matkailun ja porotalouden**

Alkuperäiskansoihin kohdistuvat haitat ja niiden vähentäminen ei kohdistu Asikkalan alueelle, mutta ympäristölautakunnan mielestä alkuperäiskansojen oikeudet tulee huomioida kaivoslain uudistamisessa ja heitä tulee kuulla asian valmistelussa.

Muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Asikkalan kunta on tunnettu puhtaasta ympäristöstään ja vesistöistään. Kunnan pinta-alasta yli neljännes on vesistöjen peitossa ja maapinta-alasta 15% on pohjavesialueita. Myös noin miljoonalle pääkaupunkiseudun asukkaalle ja teollisuudelle puhdasta vettä kuljettava Päijännetunneli alkaa Asikkalasta ja Päijänteän järven suojeleminen on koko Suomen huoltovarmuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Juuri siksi erityisesti Asikkalassa koetaan merkitykselliseksi luonnon erityispiirteiden huomioiminen kaivostoimintaa suunniteltaessa. Jos kunnan vetovoimaisuus perustuu puhtaaseen luontoon ja ympäristöön ja kunnasta on lähtöisin miljoonan ihmisen juomavesi, ei samalle alueelle ihan herkästi sovi kaivostoiminta. Toki Suomesta löytyy paljon muutakin arvokasta luontoympäristöä, jonka säilyttäminen tuleville sukupolville on korvaamattoman tärkeää kaikkialla. Tästä syystä kaivostoiminnan lupaharkinnassa tulee olla tarpeeksi tiukka, jotta toiminnasta ei aiheudu haittaa vesistöille tai muulle ympäristölle.

Kaivoslupaan tulisi lisätä intressivertailu, niin että aidosti arvioidaan toiminnasta saatavan hyödyn merkittävyys verrattuna siitä aiheutuvaan haittaan. Vesivaikutukset sekä liikenne-, melu-, pöly-, tärinä- ja hajuhaitat voivat merkittävästi heikentää kaivosten lähellä asuvien ihmisten hyvinvointia ja

alueen muiden elinkeinojen toimintamahdollisuuksia alueella. Myös virkistys- ja matkailutoiminta tulee huomioida.

Uudistuvan kaivoslain tulee taata aito vaikutusmahdollisuus kunnalle, kuntalaisille sekä maanomistajille. Kunnalla tulee olla selkeä veto-oikeus kaivoslupaprosessissa. Lisäksi suunnitellun hankkeen vaikutusalueella olevien ympäryskuntien aidot vaikutusmahdollisuudet tulee kirjata lakiin. Malminetsinnän luvan myöntämisen edellytyksiä tulee muuttaa niin, että kunnalla on uudessa kaivoslaissa selkeä oikeus kieltää malminetsintä alueellaan. Malminetsintälupaa ei voida myöntää, jos esimerkiksi sen aiheuttamat mainehaitat ovat kunnan ja/tai muiden alueen elinkeinojen mukaan merkittäviä.

Ympäristövaikutuksia koskevia lain ja asetuksen kirjauksia tulee vahvistaa niin, että malminetsintä- ja kaivosluvista selvitetään aiheutuvat ympäristövaikutukset riittävän kattavasti ja todenmukaisesti. Toiminnalla pitäisi olla ympäristölupa ennen malminetsintäluvan tai kaivosluvan myöntämistä. Vaihtoehtoisesti ympäristölupa ja kaivoslain mukainen lupa voitaisiin käsitellä yhteiskäsittelynä. Kaivoslupaa ei pidä myöntää alueille tai toimintaan, jolle ei voi saada ympäristölupaa. Kaivoslain perusteella ei tule ohittaa muita erityislakeja.

Kaivokset ja niiden jätevedet eivät saa pilata vesistöjä tai vaikuttaa merkittävästi vesistöjen tai vesieliöstöjen luonnontilaan. Kaivosten ympäristölupien on oltava niin tiukkoja, että pilaaminen vältetään kokonaan. Kaivosalueilla olevien erilaisten vedenkäsittely- ja jätealtaiden pohjien tulee olla huolellisesti tiivistettyjä ja päällystettyjä. Myös prosessivedet tulee kattaa alueella liikkuvan eliöstön suojelemiseksi. Kaivosten on pyrittävä toiminnassaan suljettuihin kiertoihin.

Ahava Terhi
Asikkalan kunta - Ympäristölautakunta